

УДК 343.9:341.321.54:343.346) DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2025.4.31>

Олена Павлівна Макарова,

*кандидат психологічних наук, доцент,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
навчально-науковий інститут № 1,
кафедра криміналістики та судової експертології (доцент);*

<https://orcid.org/0000-0002-5480-5942>,

e-mail: faynalena@ukr.net;

Діана Володимирівна Кіріка,

*кандидат юридичних наук,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
навчально-науковий інститут № 3,
кафедра адміністративної діяльності (доцент);*

<https://orcid.org/0000-0002-3633-0103>,

e-mail: dkirika7@gmail.com

**КРИМІНАЛІСТИЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДОКУМЕНТУВАННЯ
ЗЛОЧИНУ ДЕПОРТАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ ЯК ФОРМИ
ГЕНОЦИДУ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ
ФЕДЕРАЦІЇ**

У статті здійснено комплексний аналіз криміналістичних, правових і міжнародно-правових аспектів документування злочину депортації українських дітей, учиненого збройними силами та органами влади російської федерації під час війни проти України. На основі узагальнення звітів міжнародних організацій, офіційних даних українських правоохоронних органів та досліджень сучасних науковців визначено характерні ознаки насильницької депортації дітей як форми геноциду. Обґрунтовано, що такі дії мають системний і спланований характер, а їх кваліфікація за нормами Кримінального кодексу України потребує вдосконалення. Розглянуто специфіку криміналістичного документування цих злочинів, включно з фіксацією доказів, допитом свідків, участю міжнародних експертів та цифровою верифікацією інформації.

Ключові слова: депортація дітей, геноцид, криміналістика, воєнні злочини, міжнародне право, докази, слідча діяльність, Міжнародний кримінальний суд, права дитини, кримінальне провадження

Оглядова стаття

Постановка проблеми

Із початку збройної агресії російської федерації проти України у 2014 році, а також у контексті повномасштабного вторгнення, яке розпочалося 24 лютого 2022 року, міжнародна спільнота спостерігає

масове та систематичне вчинення актів насильницького переміщення, примусової депортації та подальшої асиміляції українських неповнолітніх осіб. Аналіз цих дій дозволяє ідентифікувати їх як складові частини цілеспрямованої державної політики, що свідчить про організований характер та пряму координацію з боку держави-агресора.

За своєю сутністю ці дії спрямовані не лише на фізичне переміщення населення, а й на здійснення глибоких демографічних і культурних змін. Вони мають на меті методичне руйнування української національної, культурної та мовної ідентичності, культурної пам'яті і ліквідацію основ національної свідомості в наступних поколіннях. Комплекс зазначених заходів прямо відповідає ознакам злочину геноциду, визначеного як у міжнародному праві (Конвенція ООН про запобігання злочину геноциду та покарання за нього 1948 року), так і в національному законодавстві (ст. 442 Кримінального кодексу України). Зокрема, йдеться про п. «е» ст. II Конвенції, що визначає як геноцид «насильницьку передачу дітей з однієї людської групи до іншої»¹.

Водночас, попри чітку кваліфікацію цих дій на рівні міжнародного права, у кримінальному законодавстві України існує суттєва законодавча прогалина. Відсутня окрема кримінально-правова норма, яка б спеціально регулювала і деталізувала склад злочину у вигляді депортації або насильницького переміщення дітей. Ця правова невизначеність створює значні ускладнення у процесі кримінально-правової кваліфікації вчинених правопорушень.

Відсутність спеціальної статті у Кримінальному кодексі України (далі – КК України) призводить до неможливості чіткої фіксації та документування всіх об'єктивних і суб'єктивних ознак такого злочину з точки зору криміналістики, що, своєю чергою, ускладнює формування якісної доказової бази як для національних судів, так і для міжнародних юрисдикційних органів. Наявна правова лакуна вимагає негайного усунення шляхом імплементації до КК України окремої норми, що відповідатиме стандартам міжнародного кримінального права і забезпечить ефективне правосуддя щодо злочинів, учинених проти українських дітей.

Стан дослідження проблеми

Проблематику примусової депортації дітей у контексті міжнародного гуманітарного права розглядали такі вчені, як Ф. Бенвеністі,

¹ Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього : від 09.12.1948 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155 (дата звернення: 14.10.2025).

А. Міллер, М. Хенкін, О. Буткевич, М. Баймуратов, Г. Костюченко, Ю. Чурилов та ін. Питання документування злочинів проти людяності, включно з депортацією, розробляли у своїх працях В. Гринюк, О. Копан, В. Лемешко, С. Гречанюк. Однак, попри значний науковий доробок, у вітчизняній криміналістиці все ще бракує узагальненого підходу до аналізу депортації дітей як форми геноциду, її кримінально-правової кваліфікації, а також методики збору доказів і міжнародного співробітництва в цьому процесі.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є здійснення криміналістичного і правового аналізу фактів насильницької депортації українських дітей як форми геноциду, визначення проблеми кваліфікації таких злочинів та розроблення пропозицій щодо вдосконалення механізмів їх документування і розслідування. Задля досягнення мети необхідно вирішити такі *завдання*: проаналізувати міжнародно-правові стандарти захисту дітей під час збройних конфліктів; визначити ознаки злочину депортації як складової геноциду; розкрити особливості криміналістичного забезпечення розслідування таких злочинів; проаналізувати діяльність міжнародних інституцій, зокрема Міжнародного кримінального суду (далі – МКС) та Спільної слідчої групи (*Joint Investigation Team*); оцінити ефективність національної правової бази України у сфері протидії цьому злочину.

Наукова новизна дослідження

Проведено комплексний кримінально-правовий і криміналістичний аналіз злочинних дій, пов'язаних із масовою депортацією та насильницьким переміщенням українських дітей з боку російської влади, з обґрунтуванням їх кваліфікації як складової системного геноциду українського народу. На основі системного дослідження фактичних даних, міжнародно-правових норм і внутрішнього законодавства доведено наявність специфічного прямого наміру (*dolus specialis*), спрямованого не лише на фізичне переміщення, а й на асиміляцію та знищення української національної ідентичності. Це відповідає ознакам, визначеним Римським статутом МКС та Конвенцією ООН про запобігання злочину геноциду та покарання за нього 1948 року. Сформовано науково-практичне обґрунтування необхідності криміналізації окремого складу злочину – депортації та насильницького переміщення дітей під час збройного конфлікту, із пропозицією введення відповідної статті до КК України.

Виклад основного матеріалу

В умовах збройної агресії російської федерації проти України особливої гостроти набуває проблема захисту прав дітей. Держава-агресор, систематично порушуючи норми міжнародного гуманітарного

права, створює загрози для життя та здоров'я неповнолітніх. Це проявляється, зокрема, через ускладнення діяльності гуманітарних коридорів, що призводить до голоду, хвороб і неможливості евакуації цивільного населення [1, с. 112]. Водночас зафіксовано численні випадки викрадення, незаконного утримання та катування дітей із метою отримання військової переваги чи тиску на українське суспільство.

На тимчасово окупованих територіях України, де ігноруються фундаментальні принципи міжнародного права, поширюються найгірші форми експлуатації дітей: торгівля людьми, боргова залежність, примусова праця, залучення до збройних формувань і використання у воєнних операціях [2, р. 75]. Особливу небезпеку становить втягнення дітей у виробництво порнографічної продукції, сексуальна експлуатація та інші форми кримінальної діяльності, що завдають непоправної шкоди їхньому фізичному, психічному й моральному здоров'ю [3, с. 88]. Як наголошують дослідники, у надзвичайних умовах війни експлуатація може відбуватися як умисно з боку сторонніх осіб, так і неумисно з боку батьків, які через психологічні травми або втрату засобів існування не здатні адекватно оцінювати ризики, особливо коли йдеться про дітей, що втратили домівку чи родину¹.

За даними звіту місії Організації з безпеки і співробітництва в Європі (далі – ОБСЄ), уряд російської федерації проводить цілеспрямовану політику з асиміляції депортованих українських дітей та їх інтеграції в російське суспільство². Цей процес супроводжується комплексом заходів, націлених на викорінення української ідентичності та формування нової національної належності. Дітям забороняють спілкуватися рідною мовою, нав'язують російські освітні програми, змінюють імена, прізвища та місце народження, а також примушують брати участь у так званих військово-патріотичних заходах³.

Місія ОБСЄ зафіксувала факти системного залучення українських дітей до програм військової освіти в межах шкільного та позашкільного навчання. Такі заняття передбачають вступ до мілітарних молодіжних організацій і військово-патріотичних клубів, зокрема Козацького кадетського корпусу, де дітей навчають поведженню зі зброєю, формують лояльність до окупаційної влади та культивують

¹ Кримінальний кодекс України. Розділ XX. Стаття 442 «Геноцид» // Юристы.ua : сайт. URL: <https://uristy.ua/laws/kriminalnij-kodeks-ukraini/rozdil-xx-statta-442> (дата звернення: 14.10.2025).

² Там само.

³ ОБСЄ оприлюднила звіт про депортованих до Росії українських дітей // LB.ua : сайт. 04.05.2023. URL: https://lb.ua/society/2023/05/04/554053_obsie_oprilyudnila_zvit_pro.html (дата звернення: 14.10.2025).

образ ворога у ставленні до власної Батьківщини¹. Для реалізації цієї політики створено розгалужену інфраструктуру – понад 5 500 військово-патріотичних клубів та 98 таборів перевиховання на території рф і тимчасово окупованих регіонів України².

Незважаючи на офіційні заяви російської федерації про евакуацію дітей із зон бойових дій, задокументовані факти свідчать про примусовий характер цих переміщень. Згода на вивезення часто здобувалася шляхом обману, маніпуляцій, шантажу або використання скрутного економічного становища родин [4, с. 137]. У низці випадків дітей насильно розлучали з батьками під час так званих фільтраційних заходів, після чого їх переправляли на територію рф.

На законодавчому рівні росія спростила процедуру набуття громадянства для українських дітей і створила механізми їх подальшого усиновлення російськими громадянами, що є грубим порушенням ст. 21 Конвенції ООН про права дитини [5, с. 315]. Процедура усиновлення дозволяє змінювати персональні дані дитини, що унеможливає встановлення її українського походження та повернення. Такі дії часто прикриваються поняттями «тимчасова опіка» або «форма піклування», які фактично є легалізованим викраденням. За даними українських правоохоронних органів, лише з дитячих центрів у містах Шахтарськ і Харцизьк було незаконно вивезено 31 дитину до підмосковного пансіонату «Поляни»³.

Дії російської федерації викликали різку реакцію міжнародної спільноти: 49 держав – членів ООН оприлюднили спільну заяву, у якій засудили масові викрадення українських дітей і звинуватили рф у системній дезінформації⁴. Прецедентним рішенням стало видання 17 березня 2023 року ордерів на арешт президента росії та уповноваженої з прав дитини рішенням Палати досудового провадження ІІ МКС [6, р. 170]. Цей крок засвідчив визнання світовим співтовариством системного характеру злочинів проти українських дітей.

¹ Рада ООН засудила РФ за насильницьке переміщення та депортацію українських дітей // Права людини в Україні : сайт. 05.04.2023. URL: <https://khp.org/1608812090> (дата звернення: 14.10.2025).

² ООН вимагає від Росії припинити депортацію українських дітей // РЕК-Україна : сайт. 08.02.2024. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/oon-vimagae-vid-rosiyi-pripiniti-deportatsiyu-1707409066.html> (дата звернення: 14.10.2025).

³ Депортація 31 української дитини до росії – голові так званої «днр» і двом окупаційним посадовцям повідомлено про підозру // Офіс Генерального прокурора : офіц. сайт. 01.10.2024. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/deportaciya-31-ukrayinskoyi-ditini-do-rosiyi-golovi-tak-zvanoyi-dnr-i-dvom-okupaciinim-posadovicyam-povidomleno-pro-pidozru> (дата звернення: 06.11.2025).

⁴ ОБСЄ оприлюднила звіт про депортованих до Росії українських дітей // LB.ua : сайт. 04.05.2023. URL: https://lb.ua/society/2023/05/04/554053_obsie_oprilyudnila_zvit_pro.html (дата звернення: 14.10.2025).

Україна у відповідь вживає комплексних заходів для документування фактів депортації та повернення дітей. Створено платформу «Діти війни» та Єдиний реєстр депортованих осіб [2]. Станом на вересень 2024 року з 19 546 ідентифікованих депортованих дітей вдалося повернути лише 388. Як зазначає Уповноважений Верховної Ради України з прав людини Дмитро Лубінець, реальна кількість вивезених дітей може бути значно більшою через закритість інформації з боку рф¹. Для допомоги постраждалим родинам створено мережу консультаційних центрів, які надають правову, психологічну та інформаційну підтримку [7, р. 108].

Розслідування злочинів, пов'язаних із насильницькою депортацією дітей, має свою криміналістичну специфіку, зумовлену їхнім транснаціональним характером, вразливістю потерпілих і масштабною протидією з боку держави-агресора [8, с. 290]. Основними напрямками криміналістичної діяльності є:

- збір і аналіз цифрових доказів (OSINT) – опрацювання відкритих джерел, включно з пропагандистськими матеріалами російських медіа, супутниковими знімками таборів перевиховання, метаданими фотографій і відео, що дозволяє встановити маршрути переміщення дітей [9, с. 907];

- допит потерпілих і свідків – здійснюється з урахуванням особливої вразливості дітей. Використовуються протоколи дружнього до дитини правосуддя (*child-friendly justice*) та спеціалізовані методики, наприклад протокол NICHD. Метою є отримання достовірних показань без ретравматизації;

- встановлення ланцюга командування – ідентифікація вертикалі відповідальності від місцевих колаборантів і виконавців до керівництва рф, що ухвалювало політичні рішення. Важливу роль у цьому процесі відіграє аналіз документів окупаційних адміністрацій, баз даних дітей, а також списків органів опіки та опікунів, залучених до незаконних процедур переміщення або усиновлення дітей;

- фіксація слідів злочину – здійснюється шляхом опрацювання документів, які підтверджують незаконну зміну персональних даних дітей, аналізу медичних карток, актів усиновлення та свідоцтв про народження, виданих у рф.

Основні труднощі розслідування полягають у фізичній недоступності місць злочинів і свідків, які перебувають на окупованих територіях, а також у потребі значних ресурсів для обробки великих обсягів цифрової інформації [4, с. 138].

¹ Kucova M. A Unique Research on Deported Ukrainian Children Was Presented in Kyiv // Voices of Children : сайт. 17.09.2024. URL: <https://voices.org.ua/en/news/a-unique-research-on-deported-ukrainian-children-was-presented-in-kyiv> (дата звернення: 06.11.2025).

Описані дії російської федерації мають усі ознаки воєнних злочинів і злочину геноциду відповідно до норм міжнародного права. Насильницька передача дітей з однієї національної групи до іншої прямо визначена у ст. II Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього (1948) як одна з форм геноциду¹. Аналогічне положення закріплено й у ст. 442 КК України, що встановлює кримінальну відповідальність за геноцид². Водночас національне законодавство має певні прогалини. Відсутність у КК України окремої статті, яка передбачала б відповідальність за депортацію як воєнний злочин, змушує слідчі органи застосовувати інші статті Кодексу: ст. 146 «Незаконне позбавлення волі або викрадення людини», ст. 149 «Торгівля людьми» або ст. 438 «Порушення законів та звичаїв війни» [3]. Аналіз даних Офісу Генерального прокурора свідчить про незначну кількість проваджень, відкритих за ст. 442 КК України «Геноцид», що зумовлено складністю доведення спеціального умислу [9, с. 909].

Висновки

Насильницька депортація українських дітей із тимчасово окупованих територій є одним із найтяжчих злочинів, що має ознаки геноциду, передбаченого Конвенцією ООН про запобігання злочину геноциду та покарання за нього 1948 року. Ця практика не є спонтанною або хаотичною. Вона має системний характер, спрямований на руйнування української національної ідентичності, позбавлення дітей культурних і мовних зв'язків, а також формування в них проросійських цінностей через ідеологічний вплив. Таким чином, політика російської федерації щодо незаконного вивезення та перевиховання українських дітей відповідає ключовим ознакам злочину геноциду та воєнного злочину, визначеним міжнародним гуманітарним правом.

Комплексний аналіз міжнародно-правових актів, національного законодавства України та практики міжнародних судових інституцій свідчить про необхідність удосконалення правового механізму документування та розслідування таких злочинів. Зокрема, важливо забезпечити гармонізацію положень КК України з нормами міжнародного кримінального права. Враховуючи особливу суспільну небезпеку насильницького переміщення дітей, доцільним є закріплення в окремій статті КК України кримінальної відповідальності за депортацію

¹ Заява Комітету з питань правової політики щодо фактів геноциду українського народу // Верховна Рада України : офіц. сайт. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/221294.html> (дата звернення: 14.10.2025).

² Кримінальний кодекс України. Розділ XX. Стаття 442 «Геноцид» // Юристы.ua : сайт. URL: <https://uristy.ua/laws/kriminalnij-kodeks-ukraini/rozdil-xx-statta-442> (дата звернення: 14.10.2025).

або примусове переміщення цивільного населення в умовах збройного конфлікту, зокрема із виокремленням кваліфікуючої ознаки – вчинення таких дій щодо неповнолітніх. Така норма дозволить більш ефективно кваліфікувати відповідні дії та сприятиме узгодженості національної правової системи з положеннями Римського статуту МКС.

У криміналістичному аспекті актуальним є розроблення уніфікованих методик і процедур документування злочинів депортації дітей. Першочерговим завданням є створення єдиного державного протоколу допиту дітей – жертв воєнних злочинів, який би враховував як процесуальні, так і психологічні особливості таких осіб. Це забезпечить допустимість і достовірність отриманих свідчень, а також мінімізує ризик повторної травматизації неповнолітніх. Крім того, доцільно створити уніфіковану систему фіксації цифрових доказів, інтегровану з перевіреними OSINT-ресурсами, які формуються фахівцями з розслідувань, зокрема міжнародними правозахисними організаціями, журналістськими спільнотами розслідувачів (Bellingcat, InformNapalm, Centre for Information Resilience), а також державними органами України, що здійснюють документування воєнних злочинів. Така інтеграція має забезпечувати збирання, зберігання та перевірку доказів відповідно до міжнародних стандартів автентичності й верифікації даних.

На міжнародному рівні Україна має посилити дипломатичні та правові зусилля, спрямовані на повернення депортованих дітей. Зокрема, слід ініціювати міжнародне визнання актів усиновлення українських дітей громадянами російської федерації після 2014 року юридично нікчемними, адже такі дії суперечать Конвенції ООН про права дитини. Важливим напрямом також є розширення мандату Спільної слідчої групи, утвореної під егідою Євроюсту, шляхом створення в її структурі спеціалізованого підрозділу з пошуку, ідентифікації та репатріації українських дітей, незаконно переміщених до РФ або третіх країн.

Окремої уваги потребує питання міжнародної відповідальності осіб, причетних до організації депортації. Відповідно до принципу універсальної юрисдикції держави – члени міжнародної спільноти мають право та обов'язок переслідувати таких осіб незалежно від їх громадянства чи місця вчинення злочину. Таким чином, ефективне документування та міжнародна координація дій можуть стати основою для майбутнього притягнення до відповідальності як безпосередніх виконавців, так і вищих посадових осіб російської федерації.

Реалізація цих заходів сприятиме зміцненню правової позиції України на міжнародній арені, вдосконаленню механізмів захисту прав дитини та забезпеченню невідворотності покарання за злочини проти людяності. У комплексі вони мають стати складовою довгострокової

стратегії державної політики у сфері перехідного правосуддя, спрямованої на відновлення справедливості і повернення дітей до їхніх сімей.

Подальші наукові дослідження мають бути спрямовані на розроблення комплексних методологій оцінки соціально-психологічних наслідків депортації для дітей та формування ефективних програм реабілітації. Особливу увагу слід приділити вивченню механізмів ідентифікації та повернення депортованих дітей, інтеграції національних і міжнародних цифрових баз даних, а також аналізу доказової інформації для кримінальних проваджень. Крім того, перспективним є дослідження питань міжнародного правового забезпечення відповідальності за воєнні злочини проти дітей і розроблення стратегій превентивного захисту дітей у зонах збройних конфліктів.

Список бібліографічних посилань: 1. Бенвеністі Ф. *Міжнародне гуманітарне право та захист цивільного населення під час збройних конфліктів*. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 312 с. 2. Miller L. *The Protection of Children in Armed Conflicts under International Law*. Oxford : Oxford University Press, 2019. 285 p. 3. Костюченко Г. І. *Права людини в умовах міжнародних конфліктів: правові аспекти захисту дітей*. Харків : Право, 2020. 298 с. 4. Пашковська Ю. Правовий аналіз депортації українських дітей до Росії. *Право і суспільство*. 2024. № 1. С. 134–140. 5. Шелест Н. Депортація українських дітей російською федерацією як міжнародно-правовий делікт. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2024. № 2 (19). С. 307–321. DOI: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2024-02-307-321>. 6. Henkin M. *Human Rights and State Sovereignty: The Evolving Relationship*. New York : Columbia University Press, 2018. 240 p. 7. Moroz O., Bondar V., Khatniuk Yu. *Protection of children's rights as a component of Ukraine's national security. Social and Legal Studies*. 2023. Vol. 6, No. 3. Pp. 104–110. DOI: <https://doi.org/10.32518/sals3.2023.104>. 8. Саух А. С. Незаконна депортація (переміщення) дітей як різновид воєнного злочину та злочину проти людяності. *Київський часопис права*. 2024. № 2. С. 285–293 DOI: <https://doi.org/10.32782/kcj/2024.2.41>. 9. Тома М. Г., Василюва О. В. Інструменти OSINT: фіксація воєнних злочинів в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 2. С. 905–909. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.02.134>.

Надійшла до редколегії 21.10.2025

Прийнята до опублікування 10.12.2025

Makarova O. P., Kirika D. V. Criminalistic and Legal Aspects of Documenting the Crime of Deportation of Ukrainian Children as a Form of Genocide in the Context of Armed Aggression by the Russian Federation

The article provides a comprehensive study of the criminalistic, legal, and international legal aspects of documenting the crime of forced deportation of Ukrainian children committed during the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine. It is noted that the forcible transfer of children from the temporarily occupied territories of Ukraine to the Russian Federation and their subsequent detention in specialised institutions or foster families is systematic, organised and planned in nature, which corresponds to the characteristics of the crime of genocide as defined by the 1948 UN Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide.

The current regulatory framework governing the prevention of crimes related to the illegal removal and detention of children is analysed, and problematic aspects of the legal classification of such acts under the Criminal Code of Ukraine are outlined. The provisions of international humanitarian law, in particular the Rome Statute of the International Criminal Court, are considered in the context of international recognition of forced deportation as a war crime and a crime against humanity.

Particular attention is paid to the criminalistic aspects of documenting this crime. Methods of collecting, recording and verifying evidence are considered, including the use of digital technologies, geolocation data, photo and video materials that allow the identification of the routes of movement and whereabouts of children. The peculiarities of interrogating victims, witnesses and persons involved in organising the deportation are analysed, taking into account the age and psychological characteristics of children as a vulnerable category of persons.

The role and importance of international cooperation in documenting the facts of forced deportation is considered, in particular the activities of the Joint Investigation Team, the Office of the Prosecutor of the International Criminal Court, as well as special mechanisms of the UN and the Organisation for Security and Cooperation in Europe. It is emphasised that cooperation between national and international institutions ensures an adequate level of evidence collection and increases the effectiveness of the process of bringing those responsible to justice at the national and international levels.

It was concluded that the documentation of the crime of forced deportation of Ukrainian children should be based on a comprehensive combination of forensic and legal approaches that take into account international standards of evidence, children's rights and humanitarian principles. The need to improve national legislation regarding the classification of genocide as a crime is justified, as is the development of a unified methodology for the forensic documentation of such crimes in order to ensure the inevitability of punishment for the perpetrators and the restoration of justice for the child victims.

Keywords: deportation of children, genocide, criminalistics, war crimes, international law, evidence, investigative activities, International Criminal Court, children's rights, criminal proceedings.

